

## ”Tverin Karielat.”

Vuonna 1917 pidettiin Tampereella Karjalan Sivistysseuran kokous. Venäläisten pakkokeinoin keskeyttämä itäkarjalaisten v. 1906 samassa paikassa perustama kansallinen järjestö, Vienan Karjalaisten Liitto aloitti silloin toimintansa uudelleen, nyt Karjalan Sivistysseuran nimellä. Tästä merkittävyydestä jäi osanottajien mieleen monia mieluisia muistoja.

Aivan hiljattain luimme lehdistä erään Suomessa olevan Tverin karjalaisen sotavangin antamia tietoja sekä tästä kaukana asuvasta karjalaisheimosta että näytteen siellä vielä hyvin säilyneestä karjalaisesta kielimurteesta. Tämä lehti uutinen toi mieleeni erään muiston edellä mainitun Tampereen kokouksen ajalta. Kun tapaus liittyy läheisesti nimenomaan Tverin karjalaisiin, kerrottakoon se tässä.

Kokous ja sen jälkeinen yhteinen päivällistilaisuus kesti myöhään yöhön. Meitä oli muistaakseni neljä miestä, jotka erillisenä ryhmänä palasimme kokouksesta asuinpaikkaamme, aseman lähellä olevaan hospitsiin. Matkalla tuli vastaan kaksi Venäjän armeijaan kuuluvaa sotilasta, jotka pyysivät meiltä venäjäksi tupakkaa. Sitä ei sattunut meillä kenelläkään olemaan, mutta meidän karjalaismurteinen juttelumme herätti sotilaiden huomiota, joten he rupesivat keskustelemaan kanssamme karjalaksi. Hämmästys ja ilo oli molemminpuolinen, sillä keskustelusta ilmeni, että tapaamamme sotilaat olivat kaukaisia Tverin karjalaisia. Nämä heimolaisemme puhuivat melko selvää, lähinnä Repolassa vielä käytännössä olevaa murretta ja juttelua riittikin pitemmältä kuin mitä aluksi ajattelimme. Todistukseksi siitä, että tveriläisten karjalaismurre on läheistä Repolan murteelle riittää sekin, että kun vuosia myöhemmin eli vuosien 1921—1922 vaihteessa professori Setälä ja maanviljelijä Pekka Kyöttinen joutuivat Berliinissä, menomatallaan Kansainliiton kokoukseen, kuulemaan äänilevystä Tverin Karjalan murretta, Kyöttinen repolalaisena ymmärsi jokaisen sanan.

Nyt tapaamillamme tveriläisiltä vierailtamme saimme kuulla yhtä ja toista Tverin karjalaisten elämästä. He puolestaan kuuliivat, mitä miehiä me olimme ja millä asioilla liikuimme. Sovimme lopuksi, että tapaamme heidät uudelleen seuraavana päivänä ja silloin pitemmän ajan, mutta vaikka odotimme heitä sovituksessa paikassa määräaika pitemmältä, eivät he saapuneet luoksemme. Joko he eivät päässeet tulemaan tai pelkäsivät joutuvansa ikä-

vyykseen seurustellessaan venäläisvastaisten henkilöiden kanssa — näin päätelimme lopuksi. Olihan venäläinen santarmisto silloin kiihkeässä toiminnassa, joten itsekukin sai katsoa eteensä. Meidän oli samana iltana matkustettava kukin omille seuduillemme, joten emme voineet tiedustella kasarmilta heitä sen enempää.

Meille karjalaisille oli edellisenä iltana sattunut tapaaminen yllätys ja keskustelussa itsekukin selvitti tietonsa Tverin karjalaisista. Meidän tarkoituksemme oli lisätä tietojamme uuden tapaamisen avulla. Varsinkin oli tarkoituksemme ottaa selvää heidän, näiden heimolaistemme kansallisesta valveutuneisuudesta ja sen mahdollisista ilmenemismuodoista. Olin suunnitellut uutta keskustelua varten erikoiset kysymyksetkin, joihin olisin halunnut saada vastaukset. Toinen heistä nim. näytti verrattain valistuneelta, joten arvelimme häneltä saavamme ehkäpä hyvinkin tärkeitä ja mielenkiintoisia tietoja. Siksi oli pettymyksemme suuri, kun emme heitä enää tavanneet.

Lukiessani nyt lehdistä Kalininin (Tverin) alueella, Novo Karelskin piirissä v. 1914 syntyneen sotavangin käyttämää murretta huomaa sen edelleen olevan niin selvää, että vähänkin karjalaismurteisiin perehtynyt henkilö sisällön täydellisesti ymmärtää. Se kuuluu:

»Heidä on kaikkiedah 300.000 miestä. Eletäh hyö tässä jo 300 vuotta. Tuldih elämäh Onegan järvin luoda. 1930 v. eländä Karielan rahvahalla oli jygie. Kaikki miehet oldih ajettu Kolhozoih. Ymbäri vuovet elettih Kolhozoissa i ruattih, a ruavošta polutsittih ylen vähän. Leibä oššettih ympäri vuove.

Lapsilla eländä oli ei mielehini kuin i vanhemmilla. Jogo päiviä vain i oli pagina kun leibäh näh da leibä otšeredih. Hartšut i rungo oli kaikilla paha. Šentäh i lapšet oldih kaikin keldazet da valgiet. Koulušša hyö opššuttih ei radeniešti.

Kaikin sub i vain nähtih muanutuksen da valahuksen.»

Ylläoleva, vangin esittämä murre ei tosin muistuta paljoakaan nykyään Repolassa käytännössä olevaa kansanmurretta, mutta helposti sen suomalaisenkin ymmärtää. Tämän käsittämme, kun muistamme, että Tverin karjalaisethan ovat siirtyneet pitkä aika sitten pääasiassa Suomesta. Kuten tunnettua, menetti Suomi Stolbovan rauhan jälkeen Ruotsin harjoittaman epäviisaan yhteiskunnallisen

ja uskonnollisen politiikan seurauksena miltei koko karjalaisen väestönsä näiden siirtyessä osaksi nykyiseen Itä-Karjalaan, mutta suurimmaksi osaksi kauemmaksi Venäjälle, Novgorodin ja Tverin kuvernementteihin. Tverin lääni sijaitsee Luoteis-Venäjällä, Moskovasta luoteeseen, Volgan ja Mologan jokien latvojen ympärillä, seuduilla, joissa viime aikoina on käyty kovia taisteluja. V. 1897 oli sanotun kuvernementin asukkaista 92,2 % venäläisiä ja 6,8 % karjalaisia. Karjalaisten lukumäärä oli virallisten tietojen mukaan vielä v. 1926 140.156 henkeä. Tverin karjalaisasutus sai alkunsa jo ennen Stolbovan rauhantekoa sinne Aunuksen läänin pohjoisosista, n. s. Lapin pokostoista, joihin m. m. Repola siihen aikaan kuului, nälkää pakoon lähteneistä siirtolaisista, jotka sitten Suomesta siirtyneistä karjalaisista saivat erikoisen suuren väenlisäyksen omaa heimoaan. Osoittaa aivan erikoista karjalaista sitkeyttä se, että keskellä slaavilaista kansamerta pieni karjalainen heimonsirpale on pystynyt säilyttämään n. 300 vuoden ajan oman kansallisuutensa ja kielensä miltei muuttumattomana. Karjalaiset perinteensä he ovat säilyttäneet siinäkin, että heidän asunnoissaan vallitsee ensi luokan puhtaus ja että heidän luon-

teensa eroavat tuntuvasti venäläisistä naapureistaan. Ennen bolševikien valtaanpääsyä heidän taloudellinen asemansa oli naapureihinsa verraten hyvä. Miten paljon tästä Tverissä asuvasta karjalaisheimosta jää sodan päätyttyä jällelle, on kokonaan epätietoista.

W. K.